

FRÅN REDAKTIONEN

Vilken roll spelar staten och dess institutioner i skapande av könshierarkier och reglering av sexualitet? Vilken förståelse av den svenska välfärdsstaten utvecklas utifrån ett feministiskt perspektiv? Genusforskare har ställt dessa frågor länge och utvecklat en kritisk dialog som har överskridit nationella och regionala gränser. Syfte med detta temanummer är att fortsätta den dialogen i en tid som kännetecknas av djupa och strukturella globala förändringar av både reproduktiva och produktiva regimer. Vi utgår från en övertygelse att ett feministiskt teoretiserande av staten och statens roll är nödvändig om genusforskning inte ska hamna i marginalen i försöken att kritiskt förstå globalisering, regionalisering och Sverige i Fort Europa. Vad vi tar med oss från detta temanummer är att ett fokus på institutioner – på politikens former – genast skapar frågor om var (olika grupper av) kvinnor (och män) befinner sig, samtidigt som just dessa institutioner åter visar sig vara centrala för att producera hegemoniska diskurser om kön, sexualitet och nation.

Centrala frågor att ställa är var befinner sig olika feminism(er) nu? Var befinner sig olika grupper av kvinnor? Ett svar ger sociologen Liz Fekete: vi befinner oss i ett Fort Europa efter den 11 september och i en tid av krig mot terrorismen. En

tid då invandrarfientliga föreställningar och idéer har blivit till *mainstreampolitik*, en tid där asylrätten urholkas och restriktioner införs för invandring. Just denna *mainstreaming*, hur vissa feminister har positionerat sig i relation till denna och hur en feministisk postkolonial respons kan se ut är i fokus för Fekete.

Malin Rönnblom, statsvetare från Umeå, ger ett annat svar. En viktig förändring som har skett i hur staten fungerar inom ramen för EU är att regionerna stärks. I denna nya regionalpolitik visar Rönnblom, trots ihärdigt tal om jämställdhet, att den form för politik som växer fram – samverkan mellan olika aktörer för att främja tillväxt – har inneburit en depolitisering av kön och också en koncentring av makt till dem som har resurser, framför allt kommunal- och regionpolitiker och företrädare för det privata näringslivet. I denna framväxande form för politik, där en ny form av konsensus verkar etableras, marginaliseras inte bara kvinnor igen, utan även kön som en maktdimension där grupper har olika intressen försvinner. Kvar är kanske, en idé om att jämställdhet, och ibland mångfald, ska främja tillväxten.

Att ställa frågor om statens roll idag väcker också frågor om framväxten av den svenska nationen och välfärdsstaten. Teknikhistorikern May-Britt Öhman ut-

forskar en tid när det moderna Sverige danas: 1950-talet. Fokus är hur svenskt bistånd byggdes upp genom nationella kampanjer. I ”Sverige hjälper” skulle alla vara med. Bilderna av dem som ska bli hjälpta och det Sverige som hjälper genom vilka svenska folket skulle fostras är tydligt kolonial- och genuskodade: de hjälpta avbildas som kvinnor och barn utan redskap i ett fattigt Afrika, medan Sverige framställs som (manligt) högteknologiskt – på temat egen storhet och andras litenhet. Konsensus i den svenska politiken är åter ett centralt tema. Öhman är kritisk mot uppfattningen att det var (och är) en konflikt mellan altruism och nytta (för svenska företag). Istället visar hon att altruism och nytta har gått hand i hand.

Även sociologen Åsa Lundqvist betonar konsensus i hur den svenska staten och politiken fungerat. Det svenska utredningsväsendet som det fungerade fram till 1970-talet producerade konsensus genom ett nära samspel mellan forskning och statsbyråkrater. Fokus är framväxten av familjepolitiken under 1930 till 1975 och hon visar att den centrala konflikten var (och är?) kvinnors arbete, som lönearbete och som omsorgsarbete i hemmet. Hon visar att vetenskapen både gav argument och legitimitet för ibland kontroversiella politiska ambitioner, samtidigt som ett tämligen traditionellt familjeideal reproduceras genom perioden.

I numrets krönika belyser Maria Eriksson hur förändringar i statens agerande som feminister länge har kämpat för och sett som stora framgångar när de gått igenom, som att kvinnomisshandel hamnar

under allmänt åtal, kan få tvetydiga och problematiska effekter för kvinnors vardagsliv.

Det vi kan se är att ett postkolonialt feministiskt perspektiv idag är centralt för feministisk teoretisering av staten. Sveriges plats i Europa och världen, men också hur den svenska staten positionerar ”sina” medborgare olika, kan inte förstås utan en integrerad postkolonial och feministisk analys – varken i nutid eller dåtid. En annan tydlig trend är att i motsats till tidigare genusvetenskapliga modeller, där staten ofta fått en monolitisk karaktär, betonar författarna dels långtgående gemensamma trender som finns i statsbaserad politik, dels att staten är en komplex och mångfacetterad entitet.

Lär sig samhället tillräckligt om hedersrelaterat våld och hur används dessa kunskaper? Paulina de los Reyes skriver i sin krönika att det finns en reproduktion av okunskap när det gäller hedersrelaterat våld: denna typ av våld presenteras gång efter gång som obegriplig. Blir inställningen att var okunnig om vissa erfarenheter av förtryck en slags maktdemonstration, frågar sig de los Reyes?

I recensionerna diskuteras bland annat kvinnor och män i den svenska makteliten på 2000-talet, hur människor, i synnerhet kvinnor, ska få ihop sina yrkes- och privatliv, en biografi över kritikern och essäisten Klara Johanson och hur språk och kön hänger samman.

Kerstin Sandell och Diana Mulinari,
temaredaktörer.

Verksamma vid genus- respektive sociologiska
institutionen vid Lunds universitet.